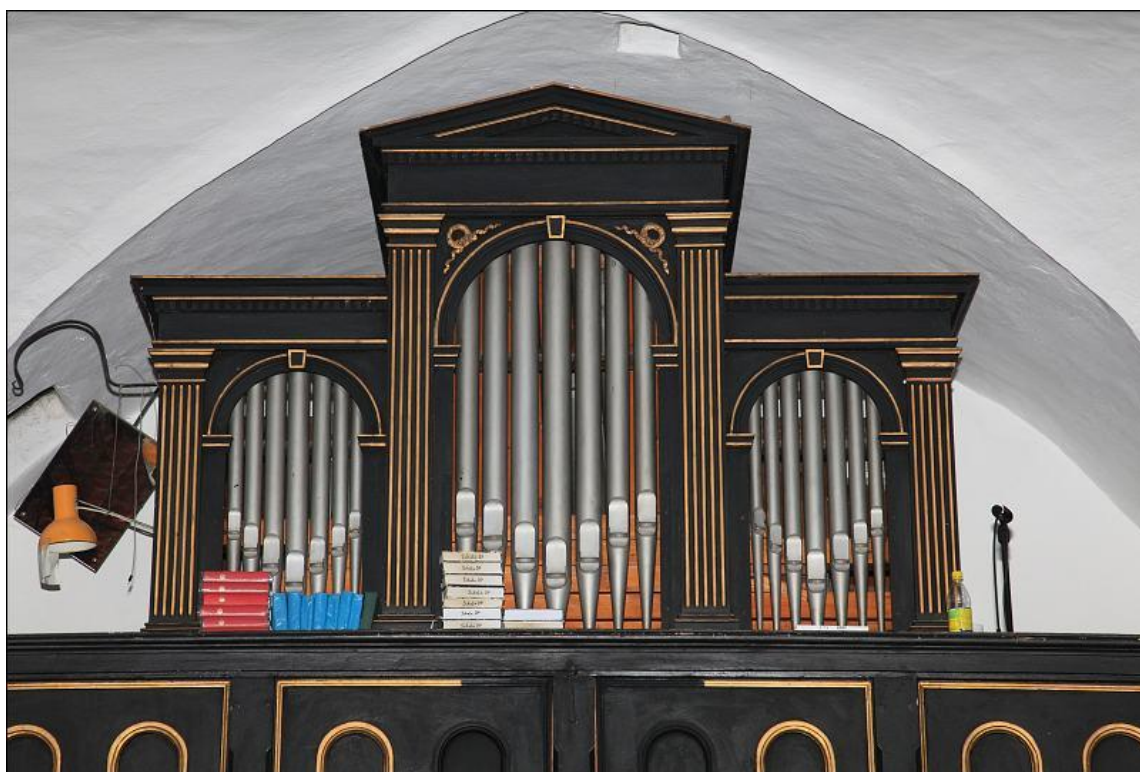


## Záměr na opravu varhan v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Praze - Dolních Počernicích



Zpracoval: Ing. Marek Čihař  
Štěpán Svoboda  
Organologové Pražské Arcidiecéze

V Praze 26.8.2001  
aktualizace 9.11.2011

Nástroj byl prohlédnut a stav dokumentován 4.8.1996, 8/2001 a 4.11.2011

### **Historie**

Současný nástroj byl postaven pražským varhanářem Em. Š. Petrem kolem r. 1890. Jedná se o jeho ranější opus. Předchozí jednomanuálové varhany pocházely z konce 18. stol. a vzaly z své při stavbě nynějších. V r. 1918 byly rekvírovány pro válečné účely cínové prospektové píšťaly, nahrazeny byly zinkovými.

### **Popis současného stavu**

Varhany mají následující rejstříkovou dispozici:

<b>Manuál</b>		<b>Pedál</b>	
Principál housl.	8	Bourdonbass	16
Kryt	8		
Salicionál	8		
Principál	4		
Flétna	4		

Manuál má rozsah C-f3 a pedál C-d1.

U varhan je zabudována pedálová spojka ovládaná šlapkou vlevo nad prahem pedálu a mechanický kolektiv Pleno zapínaný rovněž šlapkou ale vpravo.

**Varhanní skříň** je postavena v pseudorenesančním slohu a má 3 travé z nichž prostřední je nejvyšší a má tvar mírně vystupujícího rizalitu zakončeného nahoře tympanonem. Obsahuje 7 Zn píšťal. Obě postranní travé jsou nižší než toto prostřední a je v nich umístěno rovněž po 7mi píšťalách. Vzhledem k výšce stropu nad kruchtou musely být největší Lg píšťaly v manuálu položeny a napájeny vzduchem přes konduktory. Varhanní skříň je **napadena dřevokazným hmyzem**, který je aktivní. Do varhanní skříně nad pedálové píšťaly byla v nedávné době umístěna siréna alarmu.

Principál housl. 8' prospekt Zn, spodní oktáva Lg, diskant Sn.

Principál 4' Zn/ diskant Sn, píšťaly mají ladičky.

Salicionál 8' spodní oktáva Lg, dále Zn, diskant Sn

Flétna 4' spodní oktáva Lg otevř., diskant Sn přefukující píšťaly v dvojnásobné délce, cca 6 píšťal otvor v korpusu zalepen

Kryt 8 Lg kryt, diskant Zn, kryt

Bourdonbas 16' Lg, kryt

**Hrací stůl** je umístěn z boku varhan, práh nad pedálem je prošlapaný a pedálová klaviatura je novější ale nijak zvlášť řemeslně nepropracovaná jako je u jiných varhan Em.Š.Petra, povrchová úprava setřelá, klaviatury normální barevnosti, potahy celotónových kláves a0-c1 olámané, chybí čelo jedné klávesy. Klávesy vykazují boční vůle. Manubria a popisky rejstříků jsou kompletní a v pořádku. Pedálová spojka je rozregulovaná, ovládání jejího zapínání je opotřebované a vetché.

Varhanní lavice je provizorně opravovaná zavětrováním vzadu přibitými lištami.

**Vzdušnice** jsou kuželkové soustavy, kuželky jsou bez vodítek – s velkou pravděpodobností tzv. placky, průchody šteftů kuželek dnem rejstříkových kancel mají u velkého počtu tónů dosti velké vůle, vzdušnice je lokálně napadena červotočem.

**Traktura** rejstříková i tónová je mechanická. Kovové části traktury jsou mírně zkorodované, kožené regulační matičky jdou místy velmi ztuhla otáčet. Na rejstříkovém kanále je ještě umístěn nárazový míšek s kovovou pružinou nad ním. Traktura je zanesena prachem a špínou.

**Píšťaly** jsou dochovány kompletní. Píšťaly nehrajících tónů jsou poházeny v postamentu. U cca 20 kovových píšťal jsou utrhané ladičky, u kovových píšťal krytu 8' nedrží klobouky, které jsou vypodloženy starými novinami, horní labia jsou zcela nevhodně a diletantsky snižována papírem. Dřevěné píšťaly jsou natřeny šelakem, nezdají se ale být napadeny dřevokazy, pedálové píšťaly diskantu se kácí, nohy a jádra místy napadeny červotočem, okožení zátek krytů vcelku dobré.

**Měch** zásobní je skládaný s měchem klínovým čerpacím pod ním. Lokální drobné úniky vzduchu nejsou závažného charakteru, čerpací měch nefunkční – odpojena či utržena páka na kalkování. Vzduch dodává nové el.vzduchové čerpadlo zn. Laukhuff umístěné v nové tlumící skříni po pravé straně varhan. Přívod vzduchu je proveden od čerpadla k regulátoru z novodurových trubek. Kvůli přívodu vzduchu do měchu musela být dost nešťastně vyřezána pravá boční výplň. V době prohlídky nefungovala regulační roleta a varhany měly omezený přísun vzduchu o nedostatečném tlaku – tato závada byla provizorně opravena. Tlak vzduchu neměřen.

**Ladění:** rovnoměrná teplota, varhany rozladěny, výška ladění neměřena

## **Zhodnocení stavu, návrh rozsahu opravy, orientační rozpočet**

Varhany v dolnopočernickém kostele se dochovaly krom prospektu v původním stavu a představují nástroj ideální nejen k doprovodu liturgie, ale i pro drobnější koncerty duchovní hudby zejména z 2. pol. 19. a počátku 20. stol. Celkový stav nástroje je úměrný jeho věku, řada komponent vykazuje různý stupeň opotřebení (klaviatura, traktura, vzdušnice), varhany jsou zaneseny prachem, alarmující je napadení aktivním červotočem, drobná poškození vznikla i neodborným laděním kovových píšťal. Všechna tato poškození jsou však odstranitelná a varhany mohou po opravě sloužit další desítky let za předpokladu alespoň minimální údržby.

### **Rozsah opravy - varianta č.1**

Ideálním řešením, ovšem finančně nákladným, by byla generální oprava celého nástroje provedená dílensky. To by znamenalo rozebrat varhany, nakonzervovat proti červotoči (případně ozářit), odvést je celé do dílny varhanáře a zde veškeré součásti varhan opravit a odzkoušet, dovést zpět, sestavit na kůru, zde naintonovat a naladit. **Výhodou** tohoto postupu je kvalita provedení prací a tudíž i trvanlivost, **nevýhodou** finanční náročnost, která se pohybuje okolo **40-70 tis.Kč na jeden rejstřík varhan – t.j. cca250 – 400 tis. Kč** (záleží na velikosti firmy/živnostník, její režii, zda je plátcem DPH atd.)

### **Rozsah opravy - varianta č.2**

Středně veliká oprava nástroje by zahrnovala jeho rozebrání, konzervaci, odvezení jen nejnnutnějších částí k dílenské opravě (píšťaly, klaviatury), ostatní by bylo opraveno na místě (vzdušnice, traktura, měchy). Rozdíl oproti variantě č.1 je zejména v rozsahu opravy vzdušnice (pracnost, časová náročnost – krom vyložení vychozených průchodek by se tyto nevykládaly) a měchové soustavy (materiálová náročnost). Varhany by samozřejmě po opravě byly zcela funkční, jen interval další nutné opravy by v tomto případě byl o něco kratší. Ceny opravy v tomto rozsahu by **byla cca 20-35 tis. Kč/rejstřík – t.j. 120-180tis.Kč.**

### **Rozsah opravy - varianta č.3**

Je možné provést i kompromisní větší údržbu nástroje, jeho rozebrání, kompletní konzervaci proti červotoči, vyčištění, opravení a odstranění nejnnutnějších závad (traktura, vzdušnice, píšťaly, přelepení děr měchu atd.). Cena této varianty by se pohybovala **kolem 50 – 80 tis. Kč.**

Jistě by se našlo několik varhanářů, kteří by opravu provedli ještě laciněji, známe několik takových, kteří se podbízejí cenou, ovšem je třeba počítat s tím, že kvalita prací (až na výjimky – mladí varhanáři těsně po vyučení, kteří se chtějí „prezentovat“ a vniknout na trh) není valná, do nástroje je dle našich zkušeností nutno v horizontu 5-10 let opět investovat, v řadě případů jsou problémy s termíny dokončení prací, s požadovaným proplacením „víceprací“ neúměrně navyšujících původní rozpočet atp.

Nabízíme farnosti pomoc s výběrem varhanářské firmy, uzavřením smlouvy (smlouva o dílo kontrolovaná právníkem AP, jednoznačně definované povinnosti smluvních stran, termíny, finance, sankce, záruční doba atd.), průběžnou kontrolou prací a závěrečnou kolaudací.

## ***Orientační návrh rozsahu prací pro variantu č.2***

- Nejprve je nutno odstranit z varhan poplachovou sirénu a umístit jí mimo varhanní skříň na vhodné místo (provede ten, kdo poplach v kostele pořizoval)
- Nechat všechny dřevěné části ozářit v radiální komoře včetně varhanní skříně
- Pokusit se sejmout šelakové nátěry ze všech dřevěných konstrukcí
- Provést konzervaci dřeva proti dřevokazným škůdcům
- Provést nový nátěr celé varhanní skříně
- Vnitřek varhanní skříně umýt a konzervovat proti dřevokazným škůdcům
- Vymezit boční vůle na manuálové klaviatuře (nová pouzdra), potahy kláves ponechat, pouze je očistit
- Kvůli finančním prostředkům zatím ponechat stávající pedálovou klaviaturu, pouze provést její repasi (nejideálnější by byla replika pedálové klaviatury podle jiných zachovaných varhan Em. Š.Petra)
- Vyměnit prošlapaný práh nad pedálnicí
- Vyregulovat pedálovou spojku po kontrole její funkce (hřidelky, ramínka, maticky, apod.)
- Opravit stávající varhanní lavici Em.Š.Petra a využít jí
- Vyjmout kuželkové vzdušnice, otevřít rejstříkové kancely, vyčistit je, zkontrolovat všechny kuželky (vedení, zbrousit dosedací plochy, apod.) vyměnit všechna okožení, případně vedení pokud budou zkorodovaná, kontrola „oříšků" a výměna filcových dorazů
- V případě velkých vůlí průchodů šteftů na dně vzdušnice, otvory vyvločkovat a znovu provrtat
- Rejstříkové kancely znovu polepit těsnícím papírem
- Rozebrat rejstříkový kanál zkontrolovat stav rejstříkových ventilů a provést potřebnou opravu (výměna okožení, vedení, přebroušení dosedacích ploch, apod.)
- Zkontrolovat stav a funkci nárazového míšku na rejstříkovém kanálu
- Zkontrolovat stav píšťalových laviček, stojánek a píšťalnic
- Zkontrolovat abstrakty tónové a rejstříkové, vyměnit kování, regulační matky, apod.
- Zkontrolovat stav rámu tónových hřidel pod vzdušnicí (důkladně konzervovat, jen v případě nadměrného napadení dřevokazným hmyzem, které bude moci být zjištěno až po úplné demontáži varhan provést jeho výměnu
- Vyregulovat tónovou trakturu, stanovit mrtvé chody kláves
- Zkontrolovat stav uchycení tónových hřidel, ramínek, výměna filcových dorazů apod.
- Opravit kovové píšťaly (napřed je všechny umýt ve vlažné vodě, utržené ladičky znovu vyletovat, vyrovnat korpusy, vyletovat praskliny píšťal, apod.)
- Zn prospekt znovu nastříkat stříbrnou barvou
- Roztřídit poházené kovové píšťaly pod zásobním měchem a znovu je osadit do varhan, pokud tam patří
- Lg píšťaly opravit (vytmelit praskliny, zbrousit povrchy, vyměnit Zn ladičky za Sn u otevřených píšťal, u krytých vyměnit okožení zátek)
- Opravit případné trhliny v měchu
- Vnitřek obou měchů vyčistit, provést preventivní konzervační nátěr, zkontrolovat pantování zpětné klapky, apod.
- Na horní desce měchu upevnit zátěž, aby se neposunovala
- Vyrobit novou regulaci vzduchu a provést propojení novým dřevěným vzduchovým kanálem tak, aby se nemuselo procházet skříňovou výplní a bylo jí možné bez nesnází vyjmát
- Dolní skříňovou výplň vyspravit, pouze ponechat ukazatel polohy měchu
- Pořídít vhodnější tlumící skříň pro el.vzduchové čerpadlo se sací klapkou (nejideálnější by bylo umístit el.vzduchové čerpadlo přímo do varhan, pokud se tam vejde)
- Varhany naladit rovnoměrnou teplotou s výškou ladění blížící se 440 Hz při 18°C.
- Vyrovnat silové průběhy jednotlivých rejstříkových řad, odstranit intonační vady v nasazování píšťal (nežádoucí tremolování, sykoty, pomalé nasazování, apod.)